

*Ж. К. Нестеренко,
к. е. н., проф., Запорізький національний технічний університет
Т. В. Мордвінцева,
ст. викладач кафедри фінансів і банківської справи,
Запорізький національний технічний університет*

КОНЦЕПЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено принципи стратегічного менеджменту маркетингової діяльності металургійних підприємств. Обґрунтовано концепцію інтеграції маркетингу і стратегічного менеджменту металургійних підприємств в ринкових умовах.

Principles of strategic management of marketing activity of metallurgical enterprises are certain. It is led to conception of integration of marketing and strategic management of metallurgical enterprises in market conditions.

Ключові слова: концепція, маркетинг, менеджмент підприємства, принцип, стратегія, управління.

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин в Україні висуває нові вимоги до якісного рівня управління, характеру вирішуваних при цьому завдань, а також до методів їх вирішення. Прискорення змін в навколишньому середовищі, поява нових запитів і зміни позицій споживачів, зростання конкуренції за ресурси, інтернаціоналізація бізнесу, поява нових несподіваних можливостей, що відкриваються досягненнями науки і техніки, розвиток інформаційних мереж роблять можливим швидке розповсюдження і отримання інформації. Подібний погляд на проблему передбачає встановлення і подальший поділ сфер діяльності стратегічного менеджменту і маркетингу для чого необхідно, передусім, позначити: що є стратегічним менеджментом і що таке маркетинг в традиційному розумінні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженню проблеми вдосконалення і підвищення ефективності управління металургійними підприємствами і оцінки ефективності маркетингової діяльності присвячені праці багатьох зарубіжних учених, серед яких такі автори, як І. Ансофф, Б. Берман, Ф. Буккерель. В цей час з даної проблеми опублікований ряд робіт українських учених і фахівців, що знайшло своє відображення в працях Л. Балабанової, О. Гудзинського, І. Герчикової, М. Долішнього, Й. Завадського, А. Колота, В. Колпакова, В. Корінєва, і багато інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— визначити принципи стратегічного менеджменту маркетингової діяльності металургійних підприємств;
— обґрунтувати концепцію інтеграції маркетингу і стратегічного менеджменту металургійних підприємств в ринкових умовах.

РЕЗУЛЬТАТИ

Традиційно стратегічний менеджмент пов'язаний з рішеннями, прийняття яких перебувають винятково в компетенції менеджерів вищих рівнів управління. В основному ці рішення стосуються вибору підприємством стратегічно важливих видів діяльності і раціонального використання свого ресурсного потенціалу. Як правило, нижчепераховані проблеми частіше за інших виділяються як центральні рішення, за якими ухвалюються винятково на корпоративному рівні: управління фінансовими і матеріальними потоками; додавання нового вигляду комерційній діяльності до бізнес-портфеля підприємства (диверсифікація); видалення деяких комерційних видів діяльності з бізнес-портфеля підприємства (позбавлення ліцензій і так далі); ефективне управління комерційною діяльністю підприємства (визначення місії, аналіз продуктового портфеля, розподіл стратегічно важливих ресурсів); розширення або звуження сфер діяльності підприємства (вертикальна інтеграція або диференціація).

В зв'язку з цим необхідно виділити роботу Р. Уолмена, в якій автор в досить простій формі, за допомо-

гою порівнянь, показав, що "стратегічний менеджмент призначений для вирішення головних стратегічних питань в різних сферах діяльності підприємства" [12, с. 103]. Як центральні, найбільш значущі стратегічні питання Р. Уолтмен виділяє наступні:

1. Визначення характеру, місії і цілей підприємства (що є ваше підприємство, і яким ви хотіли б його бачити?).

2. Визначення стратегічних можливостей і сильних сторін підприємства (у якій сфері ваше підприємство може принести суспільству більше користі; у якій сфері ваше підприємство найбільш конкурентоспроможне?).

3. Оцінка потенціалу підприємства щодо навколишнього середовища (що є сферою діяльності вашого підприємства сьогодні і яку форму вона може набути завтра).

4. Зіставлення внутрішнього потенціалу і стратегічних можливостей підприємства (головне завдання — знайти краще поєднання потенціалу і можливостей).

5. Вдосконалення системи управління підприємством.

6. Проектування організаційної структури, відповідної вибраному варіанту ринкової стратегії, без якої остання не може бути успішно реалізована.

Перше питання строго відноситься до компетенції менеджменту, а останні можуть бути поділені в різній пропорції між менеджментом і маркетингом.

У деяких публікаціях [1, с. 25; 2, с. 11] автори роблять акцент на еволюційному розвитку концепції стратегічного менеджменту, в якому виділяють три етапи. Перший етап еволюції стратегічного мислення доводиться на сімдесяті роки, в які концепція стратегічного менеджменту вперше набула закінченої форми і отримала загальне визнання. Другий етап еволюції стратегічного мислення доводиться на вісімдесяті роки, коли основна увага менеджменту переключається на позиційні переваги і, відповідно, центральною ставити проблему позиціонування. Третій етап, що почався в кінці вісімдесятих років і, на думку більшості спеціалістів в області стратегічного менеджменту, що триває і до цього дня, характеризується фокусуванням уваги менеджменту на проблемі конкурентоспроможності і, передусім, на причинах конкурентних переваг, що відбивають потребу в управлінні критичними процесами.

Зміст і роль маркетингу піддалися глибокому вивченню з боку спеціалістів в цій області, серед яких були як теоретики маркетингу, так і практикуючі маркетингологи. Внаслідок багаточисельних досліджень остаточно оформилися чотири основні точки зору на цю сферу діяльності.

По-перше, маркетинг розглядається як управлінська філософія, спрямована на досягнення "ринкової орієнтації" підприємства і створення середовища, сприятливого для підприємництва і інновацій [10, с. 7]. Цей погляд на концепцію маркетингу можна резюмувати як віру в те, що "маркетинг — це спосіб досягти успіху в бізнесі" [8, с. 116].

По-друге, маркетинг визначається як набір стратегічних рішень, що стосується різних варіантів позиціонування продукції і послуг на цільових ринках і підтримка конкурентної переваги [11, с. 163].

По-третє, маркетинг позиціонується як система уп-

равління компонентами маркетингової програми, своєю чергу, складається з вузькоспеціалізованих підсистем управління продуктовою політикою, ціноутворенням, маркетинговими комунікаціями і каналами розподілу [4, с. 15].

По-четверте, маркетинг все частіше розглядається як функція обробки інформації, як своєрідний "перекладач" ринкового середовища на мову, зрозумілу підприємству. Це дуже сміливе і оригінальне трактування концепції маркетингу.

Оскільки теоретичні пристрасті навкруг концепції маркетингу і інтерпретації його суті все ще бушують, створюється враження, що маркетинг трактують надзвичайно вільно і розуміють в досить широкому сенсі, що цілком відрізняє його від стратегічного менеджменту.

Запропоноване вище розділення концепцій маркетингу і стратегічного менеджменту не здається життєздатним по трьом причинам:

1. Невизначений зв'язок стратегічних рішень в маркетингу з корпоративною стратегією.

2. В теорії і на практиці має місце як частковий збіг, так і часткове розходження концепцій маркетингу і стратегічного менеджменту.

3. Як стратегічний менеджмент, так і маркетинг відчувають зміни і постійний тиск, породжені розвитком корпоративних організаційних форм і все прискорюючими темпами змін в навколишньому середовищі.

Перша причина пов'язана з інтеграцією маркетингової стратегії і корпоративної стратегії. На вищих рівнях корпоративної ієрархії все менша увага приділяється маркетингу, оскільки на маркетинг в рамках стратегічного менеджменту дивляться як на вузьку оперативну функцію. Цей погляд, неадекватність якого не викликає сумніву, виразно контрастує з думками інших спеціалістів. М. Crouhy, D. Galai, R. Mark довели неминучість швидкого "єднання маркетингу і стратегії" і переконливо показали, що "маркетинг стає стратегією, а стратегія своєрідним підходом до переконання споживача за межами підприємства" [13, с. 5].

Друга причина стосується підприємств, які використовують в своїй діяльності, як маркетинг, так і стратегічний менеджмент, і відносно позицій маркетингу і стратегічного менеджменту в підприємстві відносно один одного. Ця проблема, в основному, як того і слід було чекати, привернула увагу теоретиків від маркетингу і стратегічного менеджменту, які сконцентрували свою увагу на визначенні і вирішенні цієї дилеми, хоча реальні докази існування останньої і її проявів на практиці виявилось досить слабким [6, с. 19]. Більш того, ця проблема сформувалася під дією різних поглядів на природу взаємин між маркетинговою стратегією і корпоративною стратегією.

Третя причина виникла в процесі відособлення концепції стратегічного менеджменту і маркетингу, пов'язана із значними змінами і відповідним тиском, породженими, з одного боку — еволюцією корпоративних форм, з іншого боку, змінами "навколишнього середовища", які очевидні як в маркетингу, так і в менеджменті.

Деякі найбільш важливі причини змін, що відбуваються сьогодні, перераховані нижче: ломання традиційної ієрархії; поява колективів з самоврядуванням; технічне переоснащення виробництва; поява транснаціональних корпорацій; застосування на практиці передо-

вих технологій управління; впровадження високих технологій у виробництво і збут.

Об'єднують перераховані вище причини змін, системність і глибина впливу останніх на загальноприйнятті, традиційні погляди щодо ролі і місця концепцій маркетингу і стратегічного менеджменту в сучасній світовій практиці. Цей вплив пов'язаний з швидкими і безперервними змінами в зовнішньому середовищі сучасних підприємств, які сприяють безперервному еволюційному розвитку як маркетингу, так і стратегічного менеджменту. Іншими словами, мова йде про розвиток, що передбачає далі "розмивання і затуманення" меж між ними.

Центральною проблемою щодо інтеграції маркетингу і менеджменту підприємств є встановлення ролі ринкової стратегії в процесі оперативного управління продажами, рекламою, просуванням товарів і маркетинговими програмами. На цьому етапі залишається не визначеною оперативна роль маркетингової діяльності на стратегічному рівні.

Виходячи з основної мети маркетингу конкретного підприємства, яка полягає в забезпеченні задоволеності споживачів, досягнення на цій основі максимальної рентабельності підприємства (що може бути досягнуто тільки у випадку відповідності продукції ринковим умовам), в сучасних умовах його інтеграція зі стратегічним менеджментом полягає, по-перше, у жорсткій конкуренції як наслідку глобалізації бізнесу. Глобальні підприємства розглядають світ як єдине ціле, у якому згладжуються національні розходження, відбувається стандартизація споживання. Їх продукція продається у всіх країнах світу і є важливим чинником конкуренції на національних ринках. Протистояти натиску їх товарів можна, тільки діючи аналогічними методами, розробляючи ефективні маркетингові стратегії.

По-друге, серед функціональних областей на підприємстві маркетингу приділяється особливе місце. Його ведуча роль впливає зі значимості ринку збуту як вирішального фактора успіху. Це припускає, що маркетинг являє собою не тільки одну з функціональних сфер, але й управлінську концепцію для підприємства в цілому.

Отже, на сучасному етапі розвитку ринкової економіки України необхідне застосування стратегічного менеджменту маркетингової діяльності підприємств. Метою такого менеджменту є встановлення рівноваги між стратегічними маркетинговими цілями і ринковим потенціалом підприємства.

Стратегічний менеджмент маркетингової діяльності підприємств припускає довгострокову орієнтацію на споживача і на конкурента. Орієнтовані на маркетинг підприємства повинні надавати споживачам більше вигод у порівнянні з конкурентом, що забезпечить їм конкурентні переваги і комерційний успіх у перспективі. Успіх підприємства — головний об'єкт вивчення в рамках стратегічного управління — в умовах маркетингової орієнтації розглядається як результат задоволеності споживача, а також завоювання і збереження довгострокових конкурентних переваг на перспективно привабливих ринках.

Стратегічний менеджмент маркетингової діяльності підприємств повинен ґрунтуватися на наступних принципах: чітке уявлення про стратегічні цілі підприємства в перспективі; акцентування уваги на змінах у системі взаємовідносин з покупцями і партнерами; випере-

джальна управлінська реакція на небезпеки і погрози;
— концентрація уваги на розвитку стійких конкурентних переваг;

— маркетинговий потенціал повинний бути вчасно адаптований до змін у зовнішньому середовищі й орієнтований на досягнення стратегічних цілей і їх коректування для вирішення стратегічних задач з метою завоювання й утримання конкурентних позицій на ринку;

— оперативний маркетинг повинен розглядатися як конкретизація і забезпечення стратегічного розвитку підприємства в рамках обраної маркетингової стратегії;

— комплексний підхід до ув'язування цілей з ресурсами і можливостями підприємства, вироблення шляхів досягнення цілей;

— необхідність активної адаптації стратегії відповідно до змін маркетингового середовища;

— урахування можливих змін навколишнього середовища на етапі формування плану стратегічного розвитку підприємства і складання стратегічного маркетингового плану по трьох сценаріях — песимістичному, оптимістичному й оптимальному.

Основною метою стратегічного менеджменту маркетингової діяльності підприємств є забезпечення розвитку і високої результативності діяльності підприємства через задоволення потреб покупців.

Досягненню даної цілі буде сприяти вирішення наступних задач:

— моніторинг конкурентного середовища підприємства;

— оцінка маркетингових можливостей і маркетингових ризиків підприємства;

— оцінка сильних і слабких позицій на ринку;

— розробка маркетингової концепції стратегічного розвитку підприємства;

— трансформування місії підприємства в сукупність стратегічних маркетингових цілей;

— формування маркетингових стратегій розвитку бізнес — портфеля підприємства;

— адаптація маркетингових стратегій до зміни в зовнішньому середовищі підприємства;

— забезпечення реалізації стратегії.

На сучасному етапі впровадження стратегічного менеджменту маркетингової діяльності підприємств припускає:

— вибір найбільш перспективних напрямків розвитку підприємства;

— переорієнтацію ділової спрямованості підприємства з пасивного реагування на вплив ринкових факторів на активні дії щодо зниження або запобігання їхнього негативного впливу;

— координацію основних сфер діяльності підприємства, з метою задоволення потреб покупців і максимізації прибутку.

Практичний маркетинг визначають як відомі маркетингові прийоми і технології, які можуть бути використані підприємствами в своїй діяльності. Дане поняття за своєю суттю застосовується для всіх господарських суб'єктів економічних стосунків [3, с. 56].

Виходячи з умов ступеня деталізації і тимчасових рамок, розрізняють стратегічний [7, с. 112] і оперативний (поточний) маркетинг [5, с. 29].

Стратегічним маркетингом є пошук маркетингових

можливостей впливу на ринкову кон'юнктуру у вигідному для бізнесу напрямі, враховуючи всі ринкові зміни, які можуть відбутися в майбутньому [7, с. 112]. Процес стратегічного управління має бути націлений на встановлення корпоративних цілей підприємства і на забезпечення їх досягнення в довгостроковій перспективі. Горизонт управління (точніше його віддаленість) залежить від таких явно впливаючих чинників, як:

— галузь господарювання, в якій веде свій бізнес конкретне підприємство;

— частка ринку;

— термін роботи підприємства в даній галузі і його технологія;

— економічна і політична дійсність та інші [7, с. 113].

Поточний (оперативний) маркетинг — це конкретні маркетингові дії, які здійснюються в даний час і включають збір інформації, проведення рекламної компанії, виставкових заходів і інше [5, с. 29].

Маркетингова діяльність визначається як практична діяльність конкретного підприємства, яка спрямована на реалізацію стратегічних цілей маркетингу.

Визначення потенціалу маркетингу ввів в економічний обіг Е.В. Попов [9, с. 110]: "Потенціал маркетингової діяльності — сукупність засобів і можливостей підприємства в реалізації маркетингової діяльності".

Отже, відправною крапкою у вимірюванні ефективності маркетингової діяльності буде аналіз ринкових можливостей і аналіз результатів маркетингової діяльності на підприємстві. Керівництву необхідно знати, як слід виявляти і оцінювати ці можливості. Воно може визначити їх, працюючи з сіткою розвитку товару і ринку і звертаючи увагу на нові привабливості сфери діяльності. Кожну можливість необхідно оцінювати з погляду її відповідності цілям і ресурсам підприємства. Від правильності оцінки залежить безпосередньо ефективність діяльності підприємства. Проблема правильності оцінки — це частка проблеми визначення ефективності маркетингової діяльності і як наслідок — ефективності управління підприємством в загалом.

ВИСНОВКИ

Отже, відправною точкою у вимірюванні ефективності маркетингової діяльності буде аналіз ринкових можливостей і аналіз результатів маркетингової діяльності на підприємстві. Керівництву необхідно знати, як слід виявляти і оцінювати ці можливості. Воно може визначити їх, працюючи з сіткою розвитку товару і ринку і звертаючи увагу на нові привабливості сфери діяльності. Кожну можливість необхідно оцінювати з погляду її відповідності цілям і ресурсам підприємства. Від правильності оцінки залежить безпосередньо ефективність діяльності підприємства. Проблема правильності оцінки — це частка проблеми визначення ефективності маркетингової діяльності, і як наслідок, ефективності управління підприємством в загалом.

Література:

1. Акімова І.М. Промышленное производство: рыночная ориентация и стратегия развития. — Х.: Бизнес информ, 1998. — 251 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление. — М.: Экономика, 1989. — 519 с.

3. Афанасьев М.П. Маркетинг: стратегия и практика фирмы. — М.: Финстатинформ, 1995. — 104 с.

4. Балабанова Л.В. Цінова політика торгівельного підприємства в умовах маркетингової орієнтації / Л.В.Балабанова, О.В. Сардак. — Донецьк: Дон. ДУЕТ, 2003. — 149 с.

5. Березин И. С. Маркетинг сегодня. — М.: Менеджер, 1996. — 349 с.

6. Блинов А. Идеология и имидж компании // Журнал для акционеров. — 1999. — № 2. — С. 18-20.

7. Войнаренко М.П., Радецька Л.П., Філінюк В.Р. Проблеми реформування економіки України. — К.: Логос, 1999. — 270 с.

8. Ламбен Жан-Жак Стратегічний маркетинг. Європейська перспектива. — М.: Наука, 1996. — 203 с.

9. Попов Е.В. Планирование маркетинговых исследований на предприятии // Маркетинг. — 1999. — № 2. — С. 105—120.

10. Портер М. Конкуренция: Пер. с англ. — М.: Вильямс, 2000. — 495 с.

11. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: Искусство разработки и реализации стратегии. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. — 576 с.

12. Уолтмен Р. Фактор обновления: как сохраняют конкурентоспособность лучшие компании: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1988. — 363 с.

13. Crouhy M., Galai D., Mark R. Risk management. — McGraw-Hill: HD61, 2000. — 717 p.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2009 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

ЖУРНАЛ
ВИХОДИТЬ
24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію
передплата проводиться
з будь-якого місяця!

Передплатний
індекс: 21847

Свідоцтво
КВ № 12177-1061 ПР
від 11. 01. 2007 року

Журнал включено до переліку наукових фахових
видань України, в яких можуть публікуватися
результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Рада по вивченню продуктивних сил України
Національної академії наук України.
- ТОВ "ДКС Центр"

вул. Дорогожицька, 18, к. 29
(044) 458 10 73, 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.reic.com
economy_2008@ukr.net